

**O.L. ȘOVAN, M. IGNAT, AȘEZAREA GETICĂ FORTIFICATĂ
DE LA COTU-COPĂLĂU, JUD. BOTOȘANI, TÂRGOVIȘTE,
EDITURA CETATEA DE SCAUN, 2005, 113P.**

Colaborarea dintre O.L. Șovan și M. Ignat s-a concretizat prin apariția acestei monografii, despre una din puținele așezări fortificate getice din zona Moldovei. Într-un interval de 30 de ani (1973-2003/2004), prin intermediul a cinci campanii, cei doi au reușit prin săpături sistematice, acolo unde terenul le-a permis (acoperit în mare parte de pădure), să ne dezvăluie prezența așezării fortificate de la Cotu-Copălău, din perioada secolelor IV-III î.Hr.

Din motive obiective, s-a cercetat doar 2,85% din toată aria incintei fortificate, motiv pentru care autorii cred că „viitorul” poate completa această lucrare, structurată pe șapte capitole: I. **Note preliminare** (cu două subcapitole referitoare la cadrul geografic și istoricul cercetărilor); II. **Descrierea săpăturilor** (include șase subcapitole, printre care semnalăm metoda de cercetare și complexele de locuire ale așezării); III. **Sistemul defensiv al fortificației getice**; IV. **Inventarul așezării** (conține patru subcapitole, împărțite pe categorii și semnificații: ceramică, obiecte metalice, obiecte diverse și piese cu semnificații cultice); V. **Cronologia descoperirilor**; VI. **Încheieri istorice** și VII. **Studiul arheozoologic al resturilor faunistice de la Cotu-Copălău** (efectuat de prof.univ.dr. S. Haimovici). Cele șapte capitole sunt precedate de o **Prefață** (semnată de dr. M. Mălaimare) și o **Introducere** (în care sunt amintite obstacolele întâlnite în desfășurarea acestei cercetări, dar și ajutorul acordat pentru cunoașterea acestui sit arheologic), iar finalul cuprinde **Lista prescurtărilor, Bibliografia, Planșele** și explicația lor.

Încă din debutul lucrării (capitolul I) este stabilită poziția geografică a localității Cotu, comuna Copălău, aflată pe valea pârâului Miletin, din Câmpia Jijiei Superioare, ultima fiind parte componentă a Câmpiei Moldovei. Așadar, beneficiind de condiții prielnice de trai, comunitatea getică s-a așezat pe un promontoriu, de formă triunghiulară, în zona de contact dintre Podișul Sucevei și Câmpia Moldovei, în punctul numit astăzi de localnici „*Poiana Costăchel*”, după numele proprietarului unui conac, construit chiar pe teritoriul incintei. În afara limitelor fortificației, mai spre sud, în locul cunoscut ca fiind „*Dealul Jorovlea*”, s-au găsit și urme de la satul Jorovlea, dispărut la începutul secolului al XIX-lea.

Pe teren, așezarea getică a fost identificată prin intermediul periegezelor din 1973. Potrivit autorilor, suprafața inițială a fortificației getice avea 7 ha (teren arabil), însă din 1960 o mare parte a fost împădurită, fapt care a permis o cercetare limitată a suprafeței, într-o poiană aflată în zona sud-vestică a stațiunii

(unde s-au găsit 14 locuințe și două gropi).

Metoda de lucru (capitolul II) s-a adaptat terenului, fiind folosite secțiuni și casete adiacente. Din punct de vedere stratigrafic, în afara nivelului getic (consistent în zona locuințelor și mai subțire în afara lor), arheologii au mai găsit locuințe cucuteniene (în total patru) și dovezi izolate din secolele XVIII-XIX.

Prin cele cinci campanii arheologice (1985, 1988, 1990, 2003 și 2004) s-au dezvelit 19 locuințe (15 getice și patru cucuteniene), majoritatea fiind deranjate de lucrările agricole, motiv pentru care nu se întâlnesc prea multe detalii în privința modului de construcție. Din descrierea lor, rezultă că tipul majoritar este ocupat de locuința de suprafață (doar două fiind parțial îngropate), în general de formă rectangulară (doar L9 avea formă rotundă, rar întâlnită pentru această perioadă, ea fiind mai cunoscută din perioada clasică), cu podeaua neamenajată și fără a se ști latura de acces. Întrucât nu s-au surprins gropi de pari, autorii merg pe ideea utilizării sistemului de tălpici, iar în privința lipsei amenajărilor pentru foc în interiorul și exteriorul adăposturilor (doar în șapte locuințe găsindu-se vetre) cred că una dintre cauze ar fi deranjamentele ulterioare, explicație care nu rămâne valabilă și pentru numărul mic de gropi (doar trei), dintre care doar primei gropi fiindu-i atribuită o semnificație magico-religioasă (prezența oticului fiind interpretată ca o invocare a fertilității). Celelalte două gropi probabil au servit în scopuri menajere.

Pe baza complexelor de locuire și a ceramicii, cei doi specialiști au stabilit că densitatea stratului getic s-a concentrat în zona de sud-vest a așezării (unde se află locuințele și gropile), într-o suprafață ovală, de aproximativ 12.000 m², din care s-au săpat doar 2000 m². Răspândirea ceramicii ar indica un număr de 30 de locuințe getice, în aceeași zonă a stațiunii, în loc de 15, iar spre latura nord-estică au identificat o locuință și o groapă.

În capitolul III, referitor la fortificații, se precizează că așezarea de la Cotu-Copălău se afla pe un promontoriu (înalt de 130 m), ce-i asigura o poziție dominantă asupra Câmpiei Moldovei. Strategic, stațiunea era favorizată și de forma triunghiulară a platoului, învecinat în dreapta (est) și în stânga (vest) sa de pante abrupte, care probabil au fost fortificate doar cu o simplă palisadă de lemn (ale cărei urme nu s-au găsit) sau cu un val, similar celui de la cetatea getică din Cotnari. În privința căilor de acces spre platoul „*Poiana Costăchel*”, pe care se află și așezarea, s-au identificat două variante, una pe latura nordică (cunoscută sub numele de *Creasta* sau *Piciorul Cocoșului*), iar cealaltă dinspre sud (pe la „*Dealul Jorovlea*”), ultima având valul de întărire întrerupt, pentru a permite atât accesul locuitorilor, cât și al animalelor.

Principala dovadă a fortificării acestei așezări se află pe latura estică, unde pe o distanță de o sută de metri valul și șanțul de apărare s-au conservat, aproape în întregime. În cadrul sistemului de întărire al așezării, autorii au întrezărit două faze de construcție, probabil a doua etapă ca urmare a

deteriorării celei dintâi sau datorită unui incendiu. Interesant de remarcat că, cel de-al doilea val de fortificații a respectat traseul inițial, însă între cele două faze specialiștii au observat o diferență în materialul conținut de palisadă, astfel dacă la început s-a folosit doar argila (bine tasată), mai târziu apar și alte elemente de întărire. În urma celor semnalate (îndeosebi din punct de vedere geografic și strategic), autorii încadrează această așezare în seria celor de tip „pinten barat” sau „promontoriu barat”.

Inventarul stațiunii de la Cotu-Copălău (capitolul IV) este bazat pe ceramică, similar altor situri din România. Însă, numărul mare al fragmentelor nu a determinat și o acțiune de întregire pe măsura lor. De tradiție autohtonă și de import (de factură grecească), ceramica a fost lucrată la roată și la mână, ultima dominând clar inventarul stațiunii (98%), fiind modelată dintr-o pastă cu compoziții variate (cioburi pisate, pietricele, nisip). Astfel, pe baza degresanților din pastă, cei doi arheologi au deosebit următoarele recipiente: a) vase din pastă poroasă, cu cioburi pisate și ardere inegală; b) vase din pastă fină, cu ardere omogenă, iar uneori acoperite de un strat de angobă și lustruite. Formele de vase, descoperite în cele 15 complexe de locuire, sunt cele specifice perioadei secolelor IV-III î.Hr.: vase de provizii cu apucători, tipșii, vase borcan cu butoni și brăuri alveolate, castroane, străchini, căni (majoritatea lucrate la mână, de culoare neagră sau gălbui-cărămizie). Pe lângă acestea s-au găsit și imitații după forme grecești (lékane). Celelalte două categorii ceramice, autohtonă (la roată) este redusă cantitativ (0,86%), fiind reprezentată prin fragmente de căni și castroane (culoare cenușie), iar cea de import, se remarcă prin fragmente de amfore (de la Thasos, Sinope, Chios, Rhodos) și de la un kantharos, cu firmis negru.

Restul obiectelor din inventarul acestui sit sunt puține, chiar dacă descoperirea unor „lupe”, creuzete și urme de zgură ar indica prelucrarea locală a fierului: unelte din fier (cuțite, sule, un otic și un cosor), arme (vârfuri de săgeți, din bronz, de tip scitic), podoabe (o brățară din fier și o piesă ajurată din bronz). Alte obiecte completează lista: creuzete, lustruitoare, fusaiole, cute, mărgelile de lut, dar și zornăitoare, vase miniatură și figurine antropomorfe, ultimele cu certă semnificație cultică.

În privința cronologiei (capitolul V), majoritatea obiectelor menționate au indicat autorilor datarea așezării în secolele IV-III î.Hr., chiar dacă există forme cunoscute și din veacul al V-lea î.Hr.

Locul concluziilor a fost luat de încheierile istorice (capitolul VI), care sintetizează ideile monografiei, cu scopul accentuării punctelor cheie ale acestei așezări: plasamentul strategic, sistemul de fortificații, inventarul ceramic, cronologia. De asemenea, există unele încercări, mai mult sau mai puțin reușite, de a găsi o cauză plauzibilă, care să fi determinat sfârșitul acestei stațiuni (la finalul secolului III î.Hr.): transformările din cadrul societății getice sau atacul sciților.

Din studiul arheozoologic al resturilor faunistice (capitolul VII), rezultă că

această zonă a beneficiat de existența a cel puțin zece specii de animale (cele domestice fiind majoritare), cunoscut fiind faptul că una dintre ocupațiile autohtonilor era creșterea animalelor. Taurinele, porcinele și ovinele dețin ponderea cea mai mare. Calul și câinele ocupă locurile cele mai importante din anturajul locuitorilor de la Cotu-Copălău. Dintre animalele sălbatice sunt amintite: mistrețul, lupul și ursul.

La final, volumul este însoțit de 26 de planșe (primele patru fotografii, iar restul desene, foarte bine realizate).

Dacă privim în ansamblu, în ciuda lipsei unei cercetări integrale a suprafeței stațiunii de la Cotu-Copălău, trebuie apreciat efortul și dorința celor doi arheologi de a salva și comunica, în limitele posibile, mesajul unei comunități getice, din intervalul secolelor IV-III î.Hr.

George Dan Hânceanu